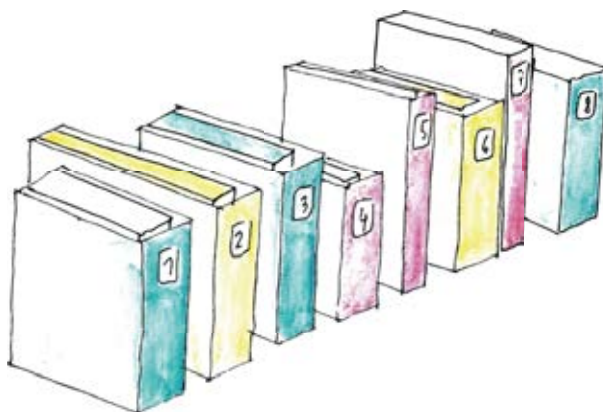

2 ZNAKOVNE VRSTE

Uvod

Kretnje uporabljamo, da z njimi pokažemo osebo, predmet, pojem in dogodek, situacijo ter stanje. Lahko pokažemo tudi lastnino, vrsto, način, čas in kraj. V tem sklopu bomo skušali ugotoviti, kakšne lastnosti imajo skupine kretenj, ki jih razvrščamo v znakovne vrste. Znakovne vrste bomo raziskali v petih temah.

- V prvi temi (2.1) bomo predstavili tri načine, na katere je lahko motiviran nastanek kretnje. Kretnja lahko nastane pod vplivom tujih jezikov, pod vplivom vizualnega načina prenosa informacije ali brez jasnega vpliva.
- Kretnje za osebe, predmete in pojme imajo običajno svoje značilnosti. To so **samostalniki**. Kretnje za dogodke, dejanja in stanja imajo običajno svoje značilnosti. Imenujemo jih **glagoli**. V drugi temi (2.2) bomo pokazali, kako se razlikujejo samostalniki in glagoli, ter analizirali kretnje, ki jih lahko uporabljamo v obeh vlogah.
- V tretji temi bomo izpostavili informacijo, ki jo običajno nosi glagol: potek dogajanja (2.3). V slovenskem znakovnem jeziku časa dogajanja ne izražamo z glagolom, ampak uporabimo posebne kretnje za čas. Te kretnje imenujemo **prislovi**.
- Kretnje za lastnosti, vrsto in lastnino imajo običajno svoje značilnosti. Imenujemo jih **pridevniki**. V četrti temi bomo raziskali orisne pridevnike in mimične pridevnike (2.4).
- V peti temi (2.5) bomo pokazali, kako lahko namesto nekaterih znakovnih vrst uporabimo kretnje, ki jih imenujemo **zaimki**.

2.1 Nastanek kretnje

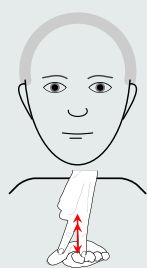
Človek se izraža na različne načine: na primer s frizuro, hojo, obleko ali jezikom. Vsako sporočilo je sestavljeno iz dveh delov: iz oblike in pomena. Povezava med obliko in pomenom je **samodejna** ali **dogovorjena**.

- O **samodejni povezavi** govorimo, ko lahko iz oblike sporočila ugotovimo, kaj je pomen sporočila, tudi če sporočila ne poznamo. Poglejmo primer. V trgovini kupimo sadež, ki ga ne poznamo. Ko ga prerežemo, zavohamo smrad. Čeprav sadeža ne poznamo, vemo, da ni užiten.
- O **dogovorjeni povezavi** govorimo takrat, ko iz oblike sporočila ne moremo ugotoviti, kaj je pomen sporočila – če sporočila ne poznamo. Poglejmo primer. Iztegnjen prst, s katerim se dotaknemo čela. Kaj pomeni? 'Prst'? 'Čelo'? Ni nujno. Lahko pomeni nekaj čisto drugega, na primer 'pamet' ali 'kultura'.

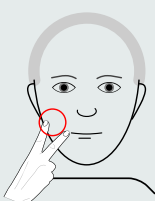
Kot v vsakem drugem jeziku je tudi v slovenskem znakovnem jeziku povezava med obliko in pomenom dogovorjena. Zato kretalci nismo omenjeni na majhno število sporočil, pri katerih je povezava samodejna, ampak uporabljamo na tisoče kretenj. Vendar pa ob nastanku dogovorjene kretnje lahko obstaja začetni vzrok, motivacija, ki temelji na bolj ali manj prepoznavni povezavi oblike s pomenom. Ta povezava se kasneje prekine in nadomesti jo dogovor. Oglejmo si tri možnosti začetne povezanosti med obliko in vsebino kretnje.

Nastanek kretnje

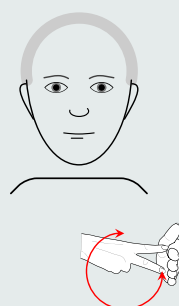
Imamo skupino kretenj, ki so odkretane z obliko roke 🖐️ :

(28) a. SKAKATI

b. VINO1

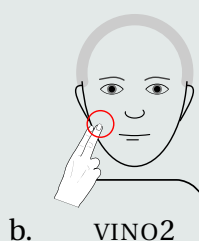
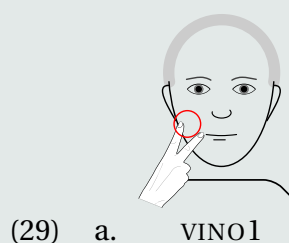
c. STROKOVNJAK

Zanima nas, zakaj je bila ob nastanku teh kretenj izbrana prav ta oblika roke. V slovenskem znakovnem jeziku primanjkuje kretenj. Namesto da kretalci ustvarijo novo kretnjo, si jo lahko sposodijo iz govornega ali znakovnega jezika.

Sposojene kretnje iz govornih jezikov

Kretalci slovenskega znakovnega jezika so vključeni v okolje, v katerem prevladuje uporaba slovenskega jezika. V slovenskem jeziku se za alkoholno pijačo iz grozdja uporablja beseda 'vino'. Na izbiro oblike roke za kretnjo VINO je vplivala slovenska beseda, ki se začne s črko 'v' in ustreza obliki roke .

Kretnje, ki so nastale pod vplivom nekega govornega jezika, običajno govornega jezika okolja, imenujemo **sposojenke** iz govornih jezikov. S prihodom v znakovni jezik se spremenijo: pogosto opazimo sistematične spremembe zaradi fonoloških zakonitosti, ki so v slovenščini drugačne kot v slovenskem znakovnem jeziku. Kretnje VINO večina kretalcev ne odkreta (več) z obliko roke (29a), ampak (29b).

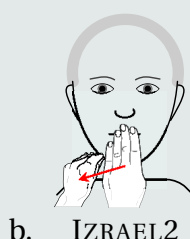
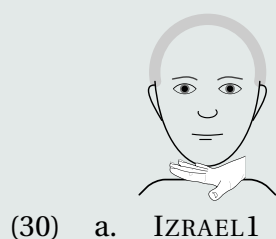

Sposojene kretnje iz znakovnih jezikov

Sposojenk iz drugih znakovnih jezikov je vedno več iz dveh vzrokov:

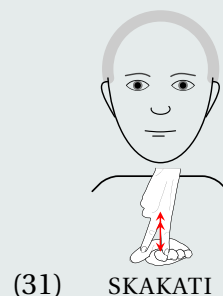
- Zaradi globalizacije so kretalci slovenskega znakovnega jezika bolj povezani s kretalci drugih znakovnih jezikov.
- Med uporabniki znakovnih jezikov po celem svetu se uveljavlja prevzemanje znakovnih imen za ljudi in kraje, ki jih uporablja matična jezikovna skupnost.

Zato se tudi v slovenskem znakovnem jeziku opuščajo kretnje, kot je (30a), in se uporabljajo kretnje, kot je (30b). To so ustvarili kretalci izraelskega znakovnega jezika.

Vizualne kretnje

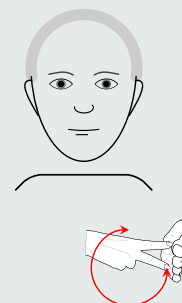
Nekatere kretnje nastanejo pod vplivom vizualne podobe stvari, ki jo poimenujejo. Pri vizualnih kretnjah obliko roke določa vizualna podoba stvari. V kretnji SKAKATI (31) oblika roke kaže noge. Največja podskupina vizualnih kretenj so **klasifikatorji** (več o klasifikatorjih izvemo v sklopu 4), sem pa sodijo tudi **zaimki** (več o zaimkih izvemo v temi 2.5).

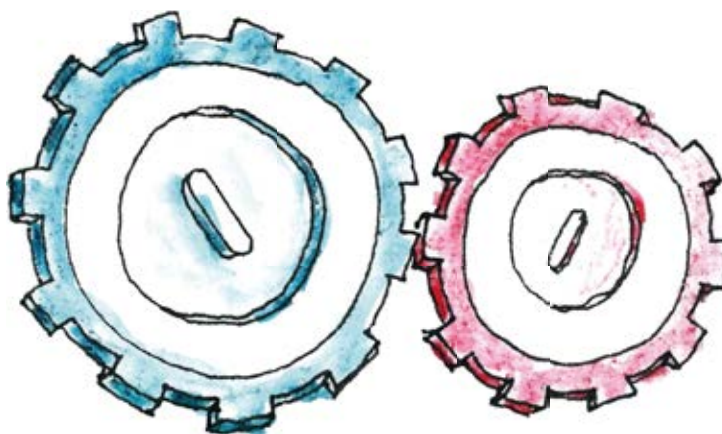
(31) SKAKATI

Domače kretnje

Nazadnje pa si oglejmo še kretnjo STROKOVNJAK (32). Zopet je uporabljena oblika roke, vendar tokrat na obliko ne vpliva vizualna podoba predmeta, pa tudi nobena beseda slovenskega jezika ne. Če ne prepoznamo nobenega očitnega vpliva ali motivacije za nastanek kretnje, je kretnja domača.

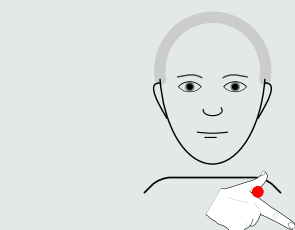

(32) STROKOVNJAK

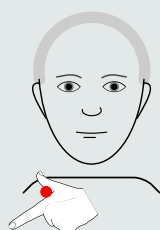

Čeprav kretnje lahko nastanejo pod vizualnim vplivom ali pod vplivom tujega jezika, postopno postanejo domače. Na primer: kretnjo LJUBEZEN desničarji odkretajo na mestu, kjer ima človek srce (organ, ki simbolizira ljubezen). Torej je nastala pod vizualnim vplivom (33a). Ali ta vizualni vpliv še traja? Poglejmo, kje to kretnjo odkretajo levičarji: na desni ali na levi strani? Na desni (33b). Ampak na desni strani ni srca! To pomeni, da se je vizualni vpliv končal, ko je ta kretnja postala del slovenskega znakovnega jezika.

Podomačenje kretnje

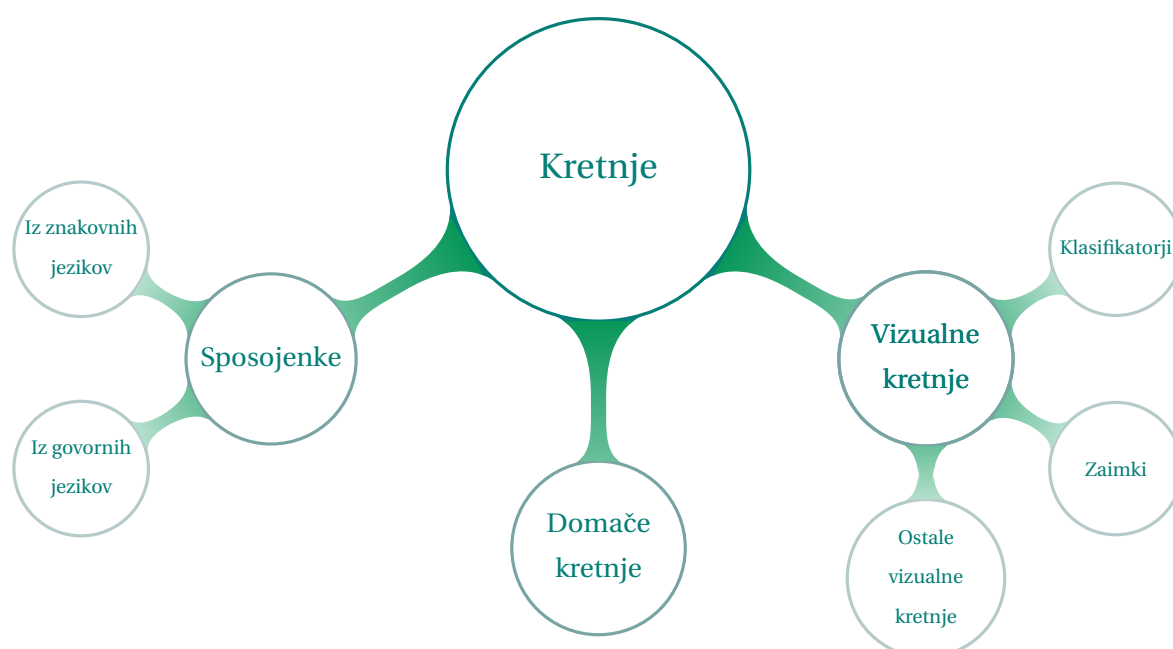
(33) a. LJUBEZEN1

b. LJUBEZEN2

Glede na nastanek kretnje bi bil slovar slovenskega znakovnega jezika upodobljen, kot kaže spodnja shema (2.1). Kretnje se delijo na sposojenke, domače kretnje in vizualne kretnje. Sposojenke prihajajo v slovenski znakovni jezik tako iz govornih kot iz znakovnih jezikov. Slovenski znakovni jezik je drugim znakovnim jezikom najbolj podoben glede kretenj, ki so nastale pod vizualnim vplivom, saj v vseh znakovnih jezikih določen del besedišča nastane pod vizualnim vplivom. Najbolj pa se znakovni jeziki razlikujejo v skupini kretenj, ki niso nastale pod očitnim zunanjim vplivom, ampak so kretalci povsem poljubno pridružili pomen neki obliki.

Kretnje pa se lahko v skupine razvrščajo tudi glede na to, kako jih uporabljamo v jeziku in glede na to, kaj pomenijo. V naslednji temi bomo odkrivali *Samostalnik in glagol* (2.2).

2.2 Samostalnik in glagol

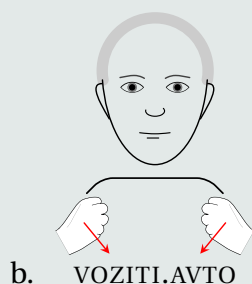
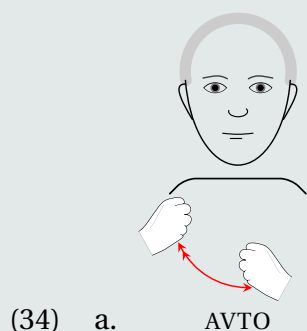
Samostalniki se od glagolov lahko ločijo na več načinov. Enega smo omenili že v uvodu: samostalniki običajno pomenijo ljudi, stvari in pojme – glagoli pa dogodke in situacije. Ali se ti dve znakovni vrsti razlikujeta samo po pomenu ali tudi po obliki?

Ogledali si bomo osnovne in sestavljene kretnje. **Osnovne kretnje** so tiste, ki imajo le eno pomensko enoto in jih ne tvorimo vsakič na novo, ampak jih imamo shranjene v slovarju v svoji glavi. Poglejmo si najprej pare osnovnih kretenj s podobnim pomenom in jim določimo znakovno vrsto.

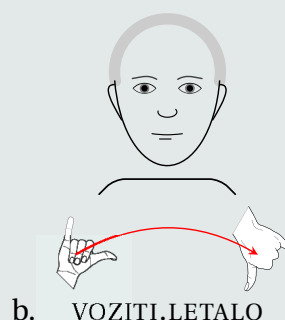
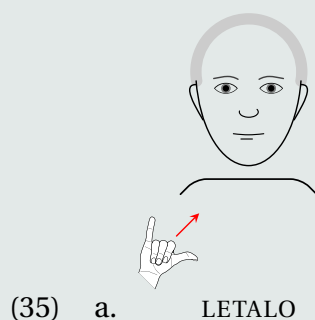
Kako razlikovati samostalnik od glagola?

Osnovne kretnje

Samostalnik in glagol sta odkretana z isto obliko roke, vendar se razlikujeta.

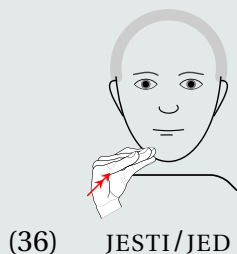

Gibanje samostalnika AVTO je krožno (34a), gibanje glagola VOZITI.AVTO pa ravno (34b).

Gibanje samostalnika LETALO je krajše (35a), glagola VOZITI.LETALO pa daljše (35b).

Vendar v slovenskem znakovnem jeziku večina parov samostalnika in glagola ni takih kot zgoraj. Je (36) samostalnik ali glagol? Ne vemo!

Osnovna oblika kretnje pogosto zakriva znakovno vrsto; določimo jo lahko šele, ko je vključena v stavek. Oglejmo si torej kretnje v stavku. Kot bomo videli v sklopu o znakovnem redu (5), stavek z dvema kretnjama običajno začnemo s samostalnikom in končamo z glagolom. Torej je prva kretnja v stavku običajno samostalnik, druga pa glagol.

Kako razlikovati samostalnik od glagola?

Kretnje v stavku

V stavku (37) je prva kretnja ZIDAR/ZIDATI, zato je to samostalnik. Druga kretnja je DELO/DELATI, zato je glagol.

(37) ZIDAR/ZIDATI DELO/DELATI.

‘Zidar dela.’

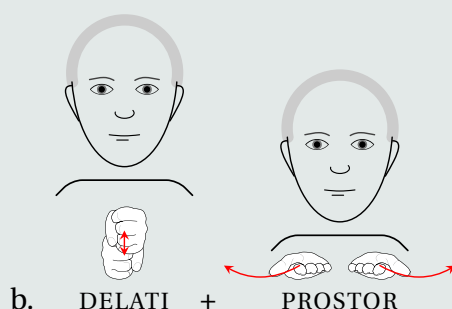
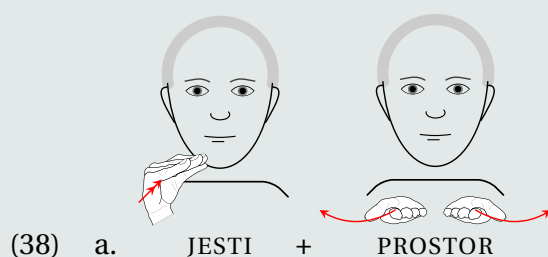
Sestavljene kretnje so tiste, ki imajo več kot eno pomensko enoto (sestavljene so iz osnovnih kreenj) in ki jih prav tako ne tvorimo vsakič na novo, ampak jih imamo shranjene v slovarju v svoji glavi. Sestavljenim kretnjam običajno lažje določimo znakovno vrsto.

Kako razlikovati samostalniik od glagola?

Sestavljene kretnje

Osnovni kretnji JESTI/HRANA oz. DELATI/DELO dodamo krettnjo PROSTOR. Nova kretnja se lahko uporablja le kot samostalniik 'jedilnica' (38a) oz. 'delavnica' (38b).

Osnovno krettnjo večkrat ponovimo, da označimo potek dejanja oziroma glagolski vid (glej temo 2.3). Nova kretnja se lahko uporablja le kot glagol.

(39) a. JESTI+++

b. DELATI+++

Poleg štirih **slovarskih** znakovnih vrst (glagolov, samostalnikov, pridevnikov in prislovov) v jeziku obstajajo še znakovne vrste, ki ne označujejo konkretnih nosilcev, dejanj ali lastnosti. Gre za krettnje, ki označujejo jezikovno strukturo in jih imenujemo **slovnične** znakovne vrste. V znakovnih jezikih slovnični elementi le redko nastopajo kot ročne krettnje. To vzbuja vtis, da slovenski znakovni jezik ne pozna pomožnega glagola biti, veznikov, vprašalnic in celo predlogov. V resnici pa slovenski znakovni jezik mnoge od teh slovničnih elementov ima, vendar ne v obliki ročnih krettenj, marveč v obliki mimike.

V naslednji temi (2.3) si bomo to ogledali na primerih izražanja časa in trajanja dejanja.

2.3 Čas in potek dogodka

Za vsak dogodek lahko povemo, kdaj se je zgodil in kako je potekal. V jeziku dogodek opisujeta glagol in prislov, zato je tudi informacija o času in poteku dogajanja izražena s pomočjo teh dveh znakovnih vrst. Oglejmo si najprej potek dogodka.

Potek dogodka v slovenskem znakovnem jeziku lahko označimo na glagolu (to imenujemo glagolski vid) in z mimiko, ki glagol spremlja (to imenujemo prislov). Potek dogodka ima dva vidika, kar pomeni, da imamo štiri možnosti:

- dogodek je dokončan (dovršen) ali ni dokončan (nedovršen);
- dogodek se ponavlja (ponavljajoč) ali se ne ponavlja (neponavljajoč).

Potek dogodka – glagolski vid: ročne kretnje

S pomočjo glagola IZBRATI pogledjmo, kako iz ene oblike glagola lahko naredimo drugo:

	neponavljajoč	ponavljajoč
dovršen	R1: IZBRATI _a R2: /	R1: IZBRATI _{a,b,c} R2: /
nedovršen	R1: IZBRATI _{a,a,a} R2: /	R1: IZBRATI _{a,a,a} R2: IZBRATI _{b,b,b}

- Iz dovršnega neponavljajočega dejanja dobimo nedovršno neponavljajoče dejanje tako, da gibanje glagola večkrat ponovimo v istem kretalnem prostoru, in sicer *izmenično* z glavno in pomožno roko:

R1: IZBRATI → **R1:** IZBRATI_{a,a,a}
R2: / → **R2:** IZBRATI_{b,b,b}

- Iz dovršnega neponavljajočega dejanja dobimo dovršno ponavljajoče dejanje tako, da gibanje glagola večkrat ponovimo v različnih kretalnih prostorih, in sicer le z glavno roko:

R1: IZBRATI → **R1:** IZBRATI_{a,b,c}
R2: / → **R2:** /

- Iz dovršnega neponavljajočega dejanja dobimo nedovršno ponavljajoče dejanje tako, da gibanje glagola večkrat ponovimo v istem kretalnem prostoru, in sicer le z glavno roko:

R1: IZBRATI → **R1:** IZBRATI_{a,a,a}
R2: / → **R2:** /

Nekateri glagoli imajo vse štiri oblike (na primer glagol IZBRATI), drugi glagoli pa imajo samo nekatere od teh oblik. V takih primerih lahko (ne)dovršnost ali (ne)ponavljanje dogodka izrazimo z mimiko, ki tudi sicer običajno spremlja različne glagolske oblike. Potek dogodka lahko označimo s pomočjo vdihovanja ali izdihovanja zraka ter napihovanja lic:

- Nenaden vdih/izdih ali nenadna napihnitev/izpihnitev lic označuje dovršno dejanje.
- Dolgo vzdihovanje/izdihovanje (lahko z vibriranjem ustnic), napihovanje/izpihovanje lic označuje nedovršno dejanje.
- Večkratna napihnitev/izpihnitev lic označuje ponavljajoče dejanje.

Potek dogodka – glagolski vid: mimika

(40) Dovršna neponavljajoča dejanja

- a. vdih
PITI
- b. izdih
ITI
- c. izpihnitev lic
PASTI

(41) Nedovršna neponavljajoča dejanja

- a. vdihovanje
PODPIRATI
- b. izdihovanje z vibracijo ustnic
RAČUNATI
- c. izpihovanje lic
LETETI

V zgodovini čas merimo glede na izbran dogodek, v Evropi na primer glede na Kristusovo rojstvo. V jeziku čas merimo glede na trenutek, v katerem kretamo. To je sedanost. Vse, kar se je zgodilo pred to točko, je preteklost. Vse, kar se bo zgodilo po tej točki, je prihodnost. Kako čas izražamo v slovenskem znakovnem jeziku?

Slovenski znakovni jezik časa ne izraža z glagolom, ampak s **časovnim prislovom**. Časovni prislov je običajno prva kretnja v stavku, saj ima funkcijo teme. Pozor! En stavek prikazuje le en dogodek, saj je v njem le en glagol. Ker se dogodek lahko zgodi/dogaja le enkrat, je v stavku lahko le en časovni prislov. Ni pa nujno, da v stavek časovni prislov sploh dodamo. Če razlagamo zgodbo, ki se je zgodila v preteklosti ali se bo zgodila v prihodnosti, je dovolj, da čas dogajanja opredelimo na začetku zgodbe, nato pa nam časovnih prislovov ni treba ponavljati v vsakem stavku.

Čas

Sedanjest

Sedanjest je trenutek, v katerem kretamo. Zato za dogodke, ki se dogajajo v sedanjesti, tega ni treba posebej poudarjati (42a). Časovni prislov *SEDAJ/DANES* dodamo le takrat, kadar se predhodni stavki nanašajo na preteklost ali na prihodnost, na primer (42b).

(42) a. JAZ DELATI.

b. VČERAJ POČITNICE. $\frac{\text{dvig obrvi}}{\text{DANES/SEDAJ}}$ | JAZ DELATI.

Preteklost

Preteklost je obdobje pred trenutkom kretanja. Dogodke, ki so se zgodili v preteklosti, označimo tako, da v stavek dodamo časovni prislov za preteklost – na primer *VČERAJ* (43a) ali *PRETEKLOST* (43b). Kretnji *PRETEKLOST* lahko dodamo tudi točno časovno enoto, na primer *PET UR*, s čimer v (43c) izrazimo ‘Prišel sem pred petimi urami’:

(43) a. $\frac{\text{dvig obrvi}}{\text{VČERAJ}}$ | JAZ DELATI.

b. $\frac{\text{dvig obrvi}}{\text{PRETEKLOST}}$ | JAZ ŠTUDIRATI.

c. $\frac{\text{dvig obrvi}}{\text{PRETEKLOST PET UR}}$ | JAZ PRITI.

Prihodnost

Dogodke, ki jih načrtujemo v prihodnosti, označimo tako, da v stavek dodamo časovni prislov za prihodnost – na primer *JUTRI* (44a) ali *PRIHODNOST* (44b). Kretnji *PRIHODNOST* lahko sledi še točna časovna enota, na primer *TRI DNI*, s čimer v primeru (44c) izrazimo ‘Čez tri dni bom začel s službo’:

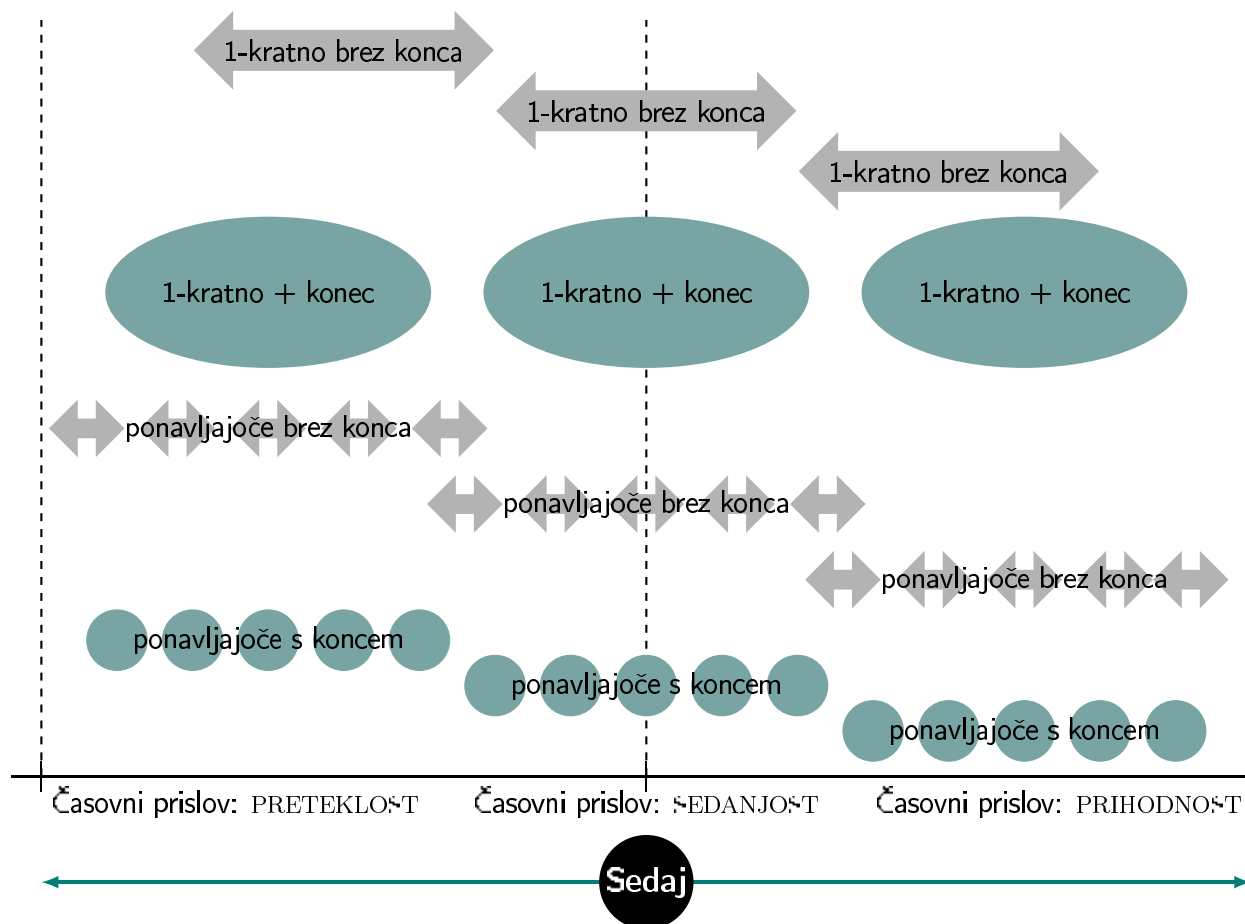
(44) a. $\frac{\text{dvig obrvi}}{\text{JUTRI}}$ | JAZ DELATI.

b. $\frac{\text{dvig obrvi}}{\text{PRIHODNOST}}$ | JAZ NEHATI KADITI.

c. $\frac{\text{dvig obrvi}}{\text{PRIHODNOST TRI DNI}}$ | JAZ ZAČETI SLUŽBA.

Nazadnje si različne možnosti oglejmo še v grafični predstavitvi, v naslednji temi pa se posvetimo pridevniku (2.4).

2.4 Pridevnik

Berete oziroma spremljate Priročno video slovnico slovenskega znakovnega jezika, in sicer sklop o znakovnih vrstah. Se vam zdi težek ali lahek? Zanimiv ali dolgočasen?

Kretnje TEŽEK, LAHEK, ZANIMIV in DOLGOČASEN natančneje določajo samostalnik. Določajo na primer velikost, obliko, barvo, vrsto, poreklo. V mnogih jezikih to funkcijo opravljajo posebej za to specializirane besede oziroma kretnje. Imenujemo jih **pridevniki**. V slovenskem znakovnem jeziku lahko z gotovostjo trdimo, da sodijo med pridevnike le kretnje, kot je OKROGEL. Take kretnje imenujemo **orisne kretnje** ali **orisni pridevniki**, saj z isto obliko roke lahko pokažemo vsako obliko in vsako velikost, ki si jo zamislimo. Z gibanjem roke sledimo obliki predmeta, kot pri kretnji OKROGEL.⁴ Kako prepoznamo pridevnik v slovenskem znakovnem jeziku? Pridevniki so v vseh jezikih običajno na nek način povezani s samostalnikom:

- pridevnik dopolnjuje samostalnik v samostalniški zvezi (glej nadaljevanje te teme);
- samostalnik dopolnjuje pridevnik, ki služi kot glagol v stavku (glej temo *Stavek brez glagola* (5.2)).

Povezanost s samostalnikom – samostalniška zveza

V slovenskem znakovnem jeziku je povezanost pridevnika s samostalnikom izražena na več različnih načinov. Pridevnik, ki dopolnjuje samostalnik, sodi v samostalniško zvezo, zato je:

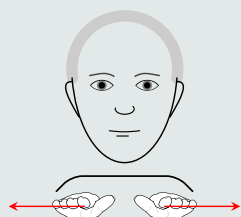
- odkretan v istem mestu kretanja kot samostalnik (45),
- odkretan za samostalnikom in ne pred njim (46),
- označen z isto mimiko kot samostalnik (na primer napihnjena lica) (47),
- celotna samostalniška zveza obdana s kazalno kretnjo (IX) (49).

Primeri samostalniških zvez s pridevnikom so v nadaljevanju predstavljeni znotraj stavka, saj navzočnost glagola (na primer POLOMITI) zagotavlja, da je pridevniška kretnja res rabljena kot dopolnilo samostalnika, ne pa kot glagol.

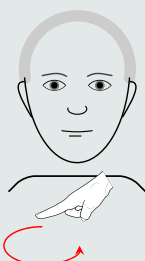
Mesto kretanja

V slovenskem znakovnem jeziku sta pridevnik in samostalnik, ki sodita v isto samostalniško zvezo, odkretana na istem mestu:

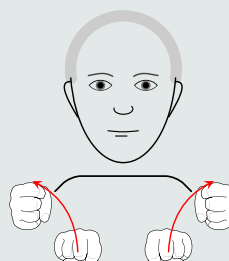
⁴Če je rob predmeta debelejši, namesto iztegnjenega kazalca uporabimo iztegnjen kazalec in palec (kot pri kretnji OKVIR). Če je predmet širši, lahko uporabimo iztegnjen mezinec in palec (kot pri kretnji ŠKATLA).

(45) a. MIZA

b. OKROGEL

c. ZLOMITI

Znakovni red

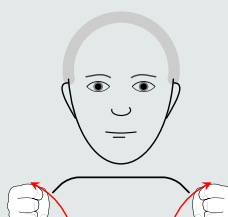
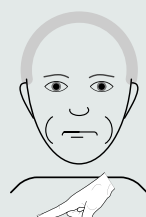
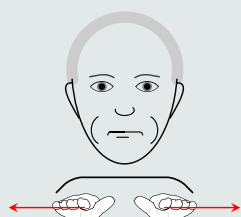
Običajno pridevnik v nekem jeziku vedno stoji pred samostalnikom ali pa vedno stoji za samostalnikom. Res pa je, da obstajajo tudi jeziki, v katerih so nekateri pridevniki pred in nekateri pridevniki za samostalnikom. V slovenskem znakovnem jeziku orisna kretnja OKROGEL ne more stati pred samostalnikom MIZA (46b), ampak le za njim (46a).

(46) a. MIZA OKROGEL POLOMITI.SE.

b. *OKROGEL MIZA POLOMITI.SE.

Mimika

Cela samostalniška zveza je označena z isto mimiko (v (47) označuje velikost mize):

(47)

MIZA

napihnjena lica
OKROGEL

ZLOMITI

Samostalnik pogosto skriva informacijo, ki jo sicer nosi pridevnik. Če kretnjo MIZA odkretamo manjše (48a) oziroma večje (48c), ima to funkcijo pridevnika. Pogosto dodamo še mimični pridevnik, na primer (48b) oziroma (48d).

(48) a. MIZA (VELIKA KRETNJA)

c. MIZA (MAJHNA KRETNJA)

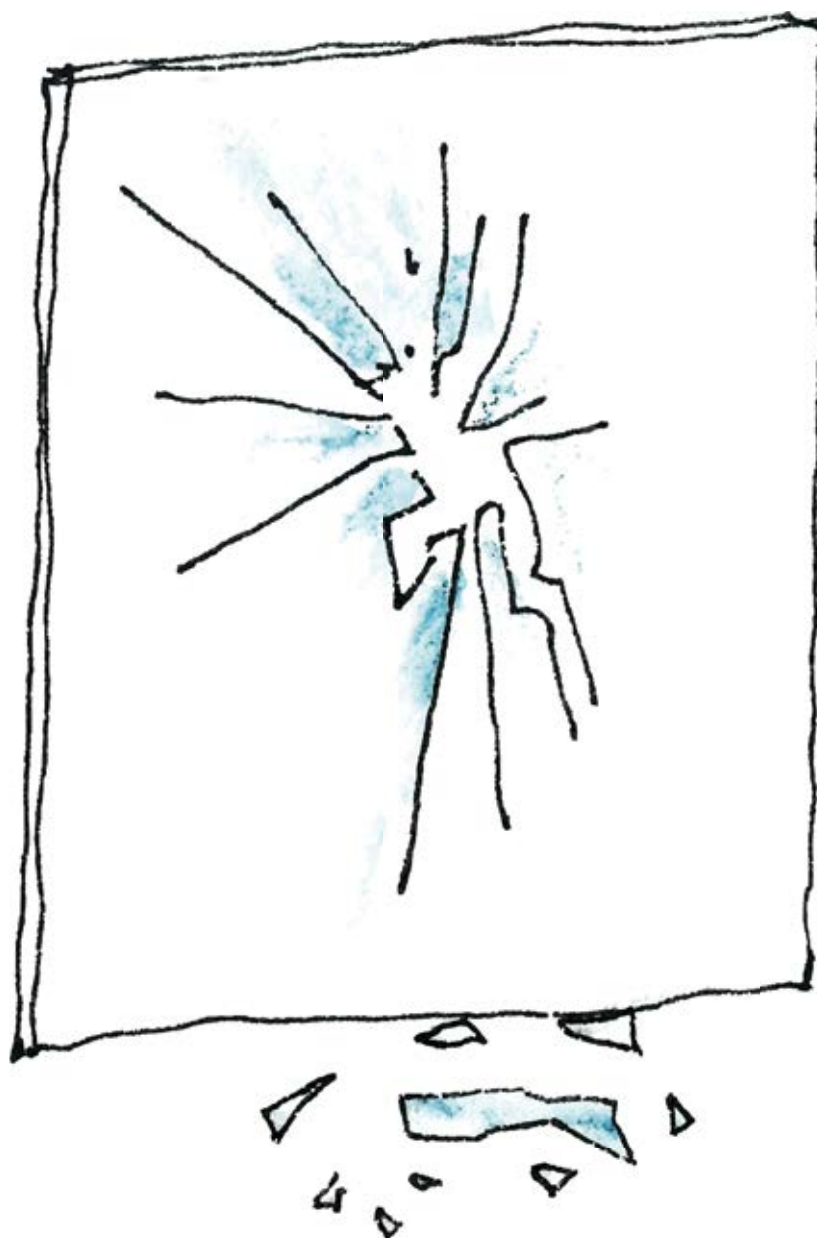
napihnjena lica
b. MIZA (VELIKA KRETNJA)

jezik med ustnicama
d. MIZA (MAJHNA KRETNJA)

Kazalna kretnja

Celotna samostalniška zveza je zamejena z dvema ponovitvama kazalne kretnje (IX):

(49) IX MIZA OKROGEL IX POLOMITI.SE.

2.5 Zaimki

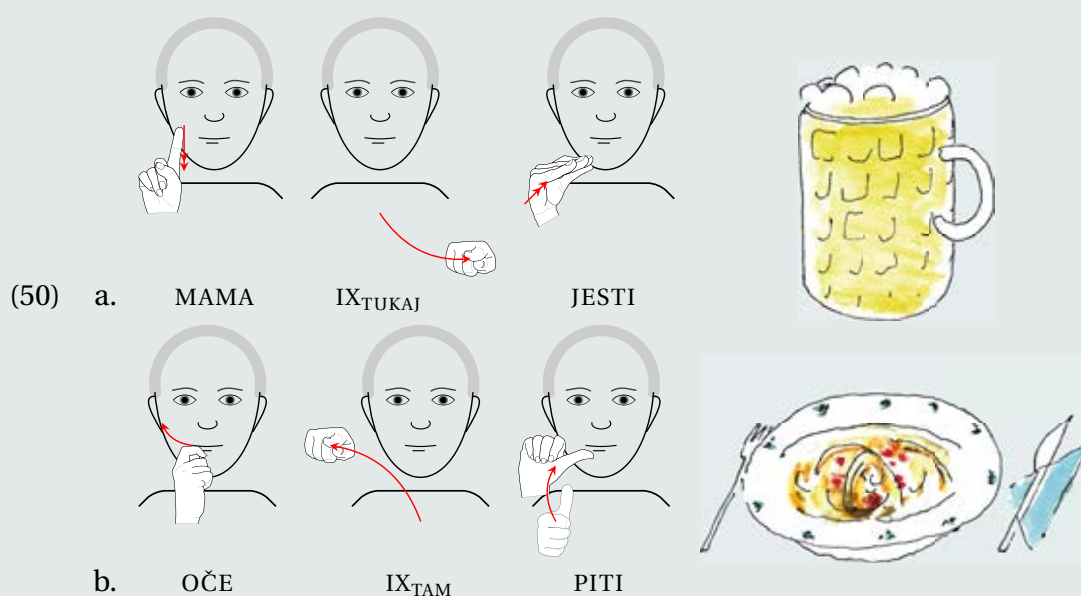
Iztegnjen kazalec ima veliko funkcij in običajno jih je brez natančne analize težko ločiti. Lahko nadomešča samostalniki, lahko pridevnik, lahko prislov.

Samostojna kazalna kretnja

Kadar iztegnjen palec ali iztegnjen kazalec uporabimo samostojno oziroma brez samostalnika, je to **krajevni zaimek** ali **osebni zaimek**.

Krajevni zaimek

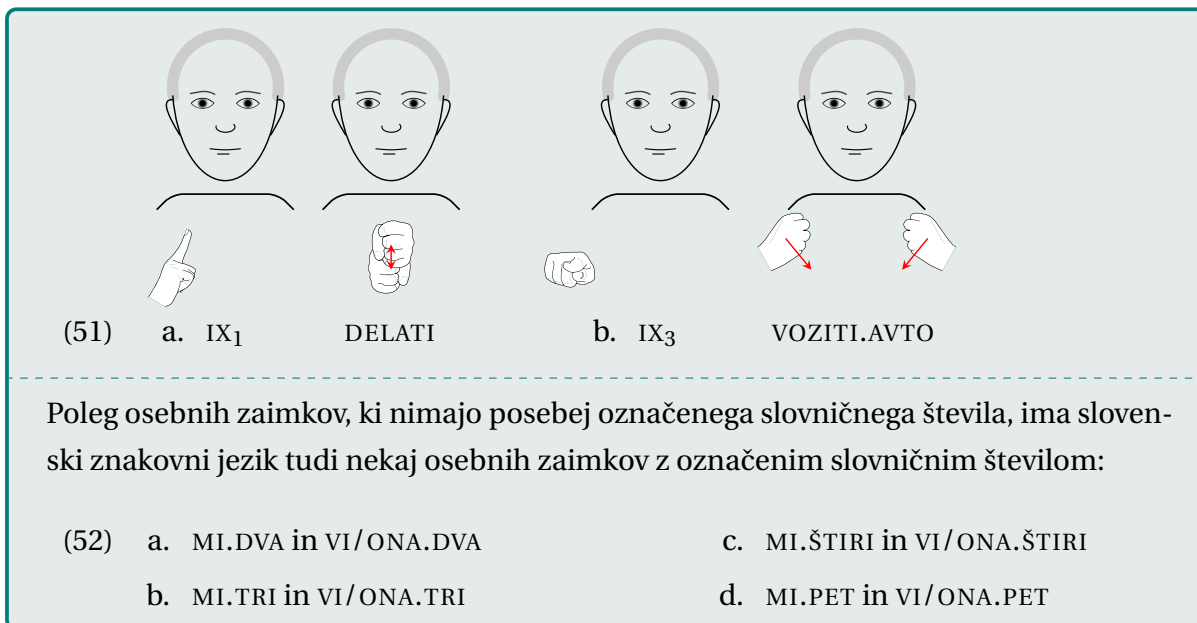
Krajevni zaimek se uporablja namesto krajev. Obstajata dve obliki krajevnega zaimka: za bližino ga odkretamo ravno in navzdol (IX_{tukaj}), za oddaljenost pa polkrožno in navzgor (IX_{tam}).

Osebni zaimek

Osebni zaimek se uporablja namesto osebnih imen:

- IX_1 pomeni tistega, ki kreta;
- IX_3 pomeni tistega, ki ne kreta (ne glede na to, ali je udeležen v pogovoru ali ne).

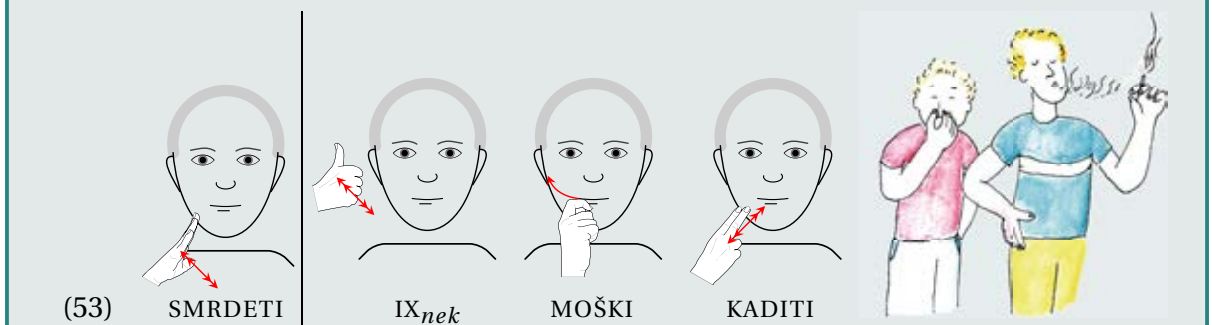
V slovenskem znakovnem jeziku ni razlike med kretnjo za osebo, ki ne kreta in je vključena v komunikacijo ('druga oseba') in kretnjo za osebo, ki ne kreta in ni vključena v komunikacijo ('tretja oseba'). Zdi se, da gre za značilnost znakovnih jezikov, ki je v nasprotju z govornimi jeziki, v katerih pogosto najdemo tri osebe.

Nesamostojna kazalna kretnja

Kadar kazalno kretnjo uporabimo skupaj s samostalnikom, je to **nedoločni zaimек** ali **kazalni zaimек**.

Nedoločni zaimek

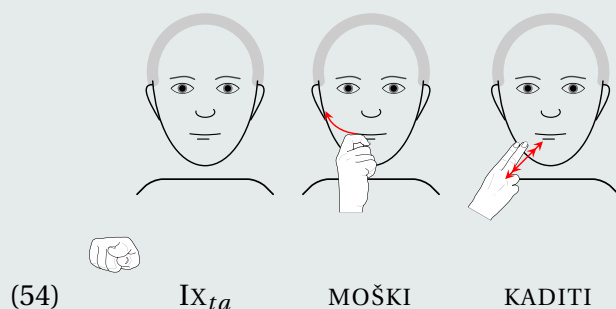
Z nedoločnim zaimkom (IX_{nek}) označimo udeleženca, ki ga v dani situaciji ne moremo identificirati. Odkretan je z kratkim nihajočim gibanjem in iztegnjenim palcem v višini oči:

Nedoločni zaimsek se torej vedno pojavi ob samostalniku, in sicer pred njim. Torej samostalnika ne nadomešča (tako kot osebni zaimsek), ampak mu dodaja informacijo: nedoločnost.

Kazalni zaimek

S kazalnim zaimkom (IX_{ta}) označimo udeleženca, ki ga v dani situaciji lahko identificiramo. Odkretan je z iztegnjenim kazalcem (enako kot osebni zaimek, le da se lahko dvakrat ponovi) in se vedno pojavi ob samostalniku. Torej samostalnika ne nadomešča (tako kot osebni zaimek), ampak mu dodaja informacijo o določnosti (54).

Ker kazalni zaimek IX_{ta} izraža določnost, ga ne moremo združiti z nedoločnim zaimkom IX_{nek} , ki izraža nedoločnost (55).

(55) * $IX_{nek} IX_{ta}$ MOŠKI KADITI.

Zdi se, da se kazalni zaimek lahko pojavi pred samostalnikom (56a) ali za njim (56b).

(56) a. IX_{ta} MOŠKI KADITI.

b. MOŠKI IX_{ta} KADITI.

Zakaj? Odgovora na to še ne poznamo. Verjetno gre za dve različni funkciji zaimka. Morda je IX_{ta} za samostalnikom v resnici bolj podoben določnemu členu, kot ga ima na primer govorna angleščina.

Nazadnje nam ostane še svojilni zaimek, ki ne nadomešča samostalnika, ampak pridevnik.

Svojilni zaimek

V slovenskem znakovnem jeziku obstaja le ena kretnja oziroma le en **svojilni zaimek** za vse situacije. Odkretan je z dlanjo, ki je usmerjena proti 'lastniku', lastnina pa je obvezno odkretana v drugem kretalnem prostoru kot lastnik.

(57) SVOJ.ZAIM₁ OČE POZNATI SOSED SVOJ.ZAIM₃ OTROK.

'Moj oče pozna sosedovega otroka.'

To je bila zadnja tema iz sklopa o znakovnih vrstah. Nadaljujemo s sklopom o ujemanju (3).